

Dan ga ik verder met voorzitter van de Financiële Commissie

Heel stuk niet opgenomen
Naar CD 6

Hartelijk dank en een fijn congres verder.

Ingrid van Engelshoven

Congres er heeft hier iemand een telefoon laten liggen. Dus als u hem mist, ik neem hem dadelijk mee, kunt u hem straks bij mij ophalen.

Wij naderen langzaam het eind van dit congres, dus ik ga op dit moment de congresvoorzitters en normaal zitten ze dan nog hier, maar nu zitten ze daar, hartelijk danken voor hun al weer heel kundige leiding van dit congres. Dank aan Jan Hoekema, Magda Berndsen en Gerard Schouw. Gerard heeft er één en twee vind ik toch een beetje overdone. Het blijft tenslotte toch maar een senator. Congres ik zou u willen vragen, gaat u er even rust voor zitten en voor die mensen die daar nog staan, er zijn daar nog wel plekjes anders vrees ik dat u straks toch wellicht zere voeten gaat krijgen, want het gaat nog even duren. Ik ga u niet onze eigen Castro aankondigen, zolang gaat het ook weer niet duren, maar een politiek leider mag wel even de ruimte krijgen om zijn verhaal te vertellen en wij weten dat verhaal heeft die en ik vraag u dan ook alle aandacht en heel warm onthaal voor uw politiek leider Alexander Pechtold.

Alexander Pechtold

Congres,

Ik wil mijn toespraak anders beginnen dan gepland. Uruzgan is hier vaak besproken. D66 steunt de militairen. Vanaf deze plek wil ik dat nogmaals uitspreken. Aan de militairen en aan de gewonden. Mijn gedachten zijn bij de nabestaanden van de slachtoffers.

Congres,

Ik wil u nader kennis laten maken met twee vrouwen. Links ziet u Haesje van Cleyburg. Rechts Catarina Hoogsaeth. Ze noemde zich Trijntje Hoogsaeth. De overeenkomst tussen Haesje en Trijntje is dat ze beiden door Rembrandt geschilderd zijn. En dat ze beiden 50 waren toen ze geschilderd werden. Haesje uit Rembrandts vroege periode, in 1634, en Trijn tegen het einde van zijn leven, in 1657.

Bijna 25 jaar later. Ze zullen elkaar niet gekend hebben. Het portret van Haesje werd in 1985 verworven door het Rijksmuseum. De aankoop werd gezien als een unieke kans. Toen er in eerste instantie niet genoeg geld was, kwam er een publieksactie. Er zou zelfs een sponsorshow van Sterrenslag georganiseerd worden, ware het niet dat een omroepstaking de uitzending verhinderde. Uiteindelijk verdubbelde minister Brinkman de rijksbijdrage. Haesje kostte 11 miljoen gulden. Over haar is niet veel meer bekend, dan dat ze de vrouw was van de Rotterdamse bierbrouwer Dirck Janszoon Pesser. De pendant, haar man is ze kwijtgeraakt. Hij hangt in Los Angeles, in het County Museum. In 1985 wilde Nederland per se Rembrandts Haesje aan ons openbaar erfgoed toevoegen. Het was de tijd van de kruisraketdemonstratie, Nederland liep voorop in de strijd tegen apartheid, Oost-Europa stond aan de vooravond van Gorbatsjov's perestrojka, en Lubbers-I greep stevig in in de verzorgingsstaat. Daar zouden de noodzakelijke hervormingen van nu bij verbleken. In diezelfde tijd kocht Nederland dit schilderij. Achteraf gezien een koopje. Uit investeringsoogpunt zelfs meer dan verantwoord. Maar nu naar Trijntje, rechts. Ik denk dat weinigen van u is opgevallen dat een paar weken geleden minister Plasterk zijn eerder toegezegde bijdrage van 15 miljoen euro in de aankoop van dat portret heeft teruggetrokken. Berichten waren alleen te vinden in de kleine kolommen op de kunstpagina. Het Rijksmuseum is in staat geweest een behoorlijk bedrag aan kleine giften bij het publiek op te halen. Maar met een geschatte vraagprijs van 50 tot 70 miljoen moesten de onderhandelingen met een adellijke familie uit Wales worden afgebroken. De minister trekt z'n geld terug, de verbouwing van het Rijksmuseum valt toch al duurder uit, en publiekreacties blijven uit, laat staan dat een tv-actie wordt opgezet. Op zo'n moment vraag ik me af, en dat doe ik hier vandaag hardop, hoe zogenaamd trots is Nederland nou op zijn erfgoed? Op zijn identiteit? Op Trijntje en die identiteit kom ik later terug.

Congres,

Natuurlijk, peilingen zijn maar peilingen. Ze gaan omhoog, ze gaan omlaag, en weer omhoog. Soms de één omlaag en de ander omhoog. We vergelijken dat graag met de vlucht van de kwikstaart. Hoge vluchten, diepe dalen. Maar onze dalen zijn gelukkig niet meer zó diep. Het ziet ernaar uit dat Lazarus toch echt voor de derde keer gaat opstaan.

Congres,

het voelt een stuk prettiger. Mensen herkennen ons weer als partij van de nuance, de redelijkheid. Het grootste gevaar dat ons bedreigt is overmoed. Maar misschien moet ik dat niet tegen u zeggen. Ik zeg het hier in de eerste plaats hardop, tegen mezelf. Het herstel gaat niet vanzelf; we moeten er flink aan trekken. Want Fatma, Boris en ik, we hebben nog steeds maar drie paar handjes. Daarom heb ik jullie de komende tijd harder nodig dan ooit.

Democraten,

Onze uitgangspunten zijn tijdloos. Wij kunnen voortbouwen op vier decennia vrijzinnig democratische politiek. Er zijn partijen die het nodig vinden nu hun uitgangspunten te heroverwegen. De wereld is veranderd; en die partijen willen hun beginselen daaraan aanpassen. Gelukkig is de wereld veranderd, ook in de ruim 40 jaar dat wij bestaan. Maar zijn beginselen niet van alle tijden? Zijn deze niet bij uitstek bestand tegen de waan van de dag? Tegen de zogenaamde tijdgeest. Vrijwaren deze ons niet van populistisch geweld? Van ondoordachte, opportunistische politiek? Juist in roerige tijden. En dat zijn het. Zijn principes niet onder alle omstandigheden de leidraad, het kompas, waaraan wij ons politiek handelen toetsen? In D66-kringen houden we er niet zo van. Van Beginselen, met een hoofdletter B. De associatie met dogma's dringt zich op, wij houden het liever bij ons breed sociaal-liberale programma en combineren dat met een vrijzinnig-democratisch politieke houding. Die houding heb ik eerder beschreven, maar herhaal ik vandaag graag: Een praktisch probleemoplossende instelling, en, binnen de erkenning van een eeverantwoordelijkheid voor het lot van de ander en voor de gemeenschap als geheel, een zo groot mogelijke individuele vrijheid. Samen met onze strijd voor meer democratie. Aan onze internationale gerichtheid, is het deze houding, die D66 weer herkenbaar maakt voor de kiezer. Ik zie geen enkele reden deze houding, deze uitgangspunten ter discussie te stellen. Er zijn partijen die zogenaamd herbronnen, restylen. Als antwoord op migratie, Europa, veiligheid.

Wat zijn deze principes dan waard?

Juist als het gaat om deze vraagstukken?

Wat zijn principes dan waard?

De vrijheid van het individu, het vrije woord en initiatief. De grondrechten. Het zijn deze waarden die in de verdrukking komen in een periode van nieuw conservatisme, collectivisme en populisme, zelfs extremisme zowel links als rechts van ons in het

politieke spectrum. De angst voor globalisering, de angst voor het onbekende. De angst voor migratie, voor religieus fanatisme, Het roept niet de beste reacties op. Ik zie bange politici, bange politici, die ons aanpraten dat we in crisis verkeren en daarbij een verwrongen toekomstbeeld schetsen waarin islamisering van onze samenleving slechts een kwestie is van tijd. Zij wanen en woelen in hun eigen waanbeeld. Ja, er zijn problemen. En voor veel mensen zijn dat dagelijkse zorgen. We gaan er soms te makkelijk aan voorbij. Dat mensen vervreemd raken in hun eigen leefomgeving. Omdat hun straat hun straat niet meer is, omdat de school van hun kinderen de vertrouwde school niet meer is, omdat ze allochtone vrouwen in huis opgesloten zien. Dat mensen boos zijn, wanneer ze voor de zoveelste keer bestolen worden, hangjongeren hun portiek bevuilen, relschoppers trams en wijken onveilig maken, homo's in elkaar geslagen worden, maar vervreemding, die is er ook bij nieuwkomers, die vanuit een flinke achterstand, en dus vanaf de onderste tree, met vallen en opstaan een bestaan proberen op te bouwen en dan stuklopen op vooroordelen. Geconfronteerd worden met racisme á la Waspik. Die keer op keer gekwetst worden door de tendentieuze, rellerige manier waarop ze op één hoop worden gegooid met de excessen van hun religie. Soms de reden waarom ze hier juist naar toe zijn gekomen. Laten we er niet gemakkelijk over doen. Dit is de realiteit, die mensen, autochtoon en allochtoon, elke dag ervaren. Deze realiteit erkennen, erover praten, kan het begin zijn van een vergelijk, tussen twee nu nog aparte werelden, die, hoe dan ook, tot elkaar veroordeeld zijn, voor een werkbare toekomst. Laten we wat meer ontspannen omgaan met cultuurverschillen binnen onze samenleving. Integratie gaat niet pijnloos, integratie leidt tot botsingen in de samenleving. Dat is een normaal proces, dat zijn beloop moet hebben. Daar is geen vice-premier voor nodig om het vuurtje op te stoken, die, ingefluisterd door de partijleider in hem, oproept tot polariseren, louter om het polariseren, u weet wel; polariseren, tak, tak, tak. Bos die reageert op Bos. We kunnen zonder bange politici, die met sombere visioenen mensen de stuipen op het lijf jagen, die er belang bij hebben dat tegenstellingen worden opgeklopt, en de noodtoestand afkondigen. Die benoemen, maar niet bouwen. We willen geen hijgerige politiek, die dwangmatig ieder ongemak met zinloze, onuitvoerbare maatregelen wil uitbannen. Nu een algemeen boerka-verbod voor de vijfde keer niet mogelijk blijkt, zadelen we het openbaar vervoer er toch mee op, laat ze daar de huisregels maar aanpassen. Trambestuurders in Den Haag en hier in Rotterdam zeggen er zelden één te zien. Het houdt de vrouwenemancipatie tegen. Zeker, volkomen mee eens.

Maar help ze er zelf achter te komen dat dit kledingstuk hen buiten spel zet. Het integratiedebat is ontspoord. Het gaat meer over culturele aspecten dan over participatie en dan is er weer ophef over één boerkini in een Zwols zwembad, en over twee Amsterdamse ambtenaren die geen hand willen geven. Ik zeg het opnieuw: de overheid heeft hier een beperkte rol. We mogen eisen dat mensen zich aan onze wetten houden. We mogen eisen dat ze werken of leren. Maar dat is het dan ook. De rest moet uit mensen zelf komen. Ik vertrouw op de eigen kracht van mensen. Dat was ook de kern van de Verlichting. Waarin ook het Christendom, in confrontatie daarmee, tot emancipatie kwam. Laten we de ambitie hebben om hier, in Nederland, in West Europa, met dezelfde vrijheden de Islam de kans te geven die emancipatie, die verlichting door te maken. Ik zie een overheid die over-reageert. Met een hang naar vergaande maatregelen, waarbij alle heil van de staat moet komen. Meer belooft dan ze waar kan maken. Niet alleen in het debat over integratie. In het veiligheidsdenken raakt de nuance zoek. We geven mensen de illusie dat ieder risico wordt uitgebannen, als we passagiersgegevens uitwisselen, tandpasta en gel in beslag nemen, en telefoon- en emailgegevens tot in lengte van jaren opslaan. We zien politici die inspelen op gevoelens van onveiligheid en mensen oproepen tot honkbalknuppels onder de toonbank, en met scherp schieten. Verdonk wil minimumstraffen, maar haar achterban wil méér: De invoering van de doodstraf. Je oogst wat je zaait. Een overheid die over-reageert in haar regelzucht. Bij de aanpak van probleemjongeren. Ik heb niets tegen een dossier bijhouden. Maar ik spreek hulpverleners, kinderartsen die gruwen van de gigantische bureaucratie; het gevolg van uniforme gegevensopslag van iederéén. Het reduceert de professional tot robot. Zorg is maatwerk. Geef professionals de ruimte! Hoe lang roepen we dat al. Wientjes zei 't vanmorgen al: ga uit van vertrouwen. Een overheid die over-reageert, en meedeint op de golven van de zogenaamde tijdgeest. Het kabinet Balkenende, Bos en Rouvoet morrelt kleinzielig aan vrijzinnige verworvenheden.

- we winkelen te veel op zondag.
- een mediacode,
- een zinloos paddoverbod.
- geen joint, als agent of soldaat ook niet in je vrije tijd.
- scheiden duur en omslachtig, zelfs als je het met elkaar eens bent.
- vruchtbaarheidsonderzoek met stamcellen stagneert,
- overtijdbehandeling moet onder de Abortuswet
- lessen in seksuele moraal,
- een appél tegen een pornofilm,

-we moeten meer kinderen krijgen, liefst langer aan de borst,

De moraliserende overheid is terug. Terug van ver weggeweest. Noem het pietluttigheden. Maar dat is me toch wat te makkelijk. Wat zegt dit lijstje, als je alles bij elkaar optelt? De staat dringt zich op. Bos, Balkenende en Rouvoet komen in de spreekkamer, de televisiekamer, de rookkamer, de kinderkamer, de slaapkamer. Het liefst ook in uw bovenkamer.

Democraten,

Liberaal waarden als vrijheid, gelijkheid, en tolerantie verdwijnen sluipenderwijs naar de achtergrond. Je principes niet heroverwegen, zeg ik tegen de VVD, maar koesteren en in stelling brengen wanneer zekerheden op de helling gaan. Een naar binnen gekeerde, gesloten samenleving dreigt. Onze internationale gerichtheid is niet meer vanzelfsprekend. Onze gastvrijheid evenmin. Zelfs als we daar economisch baat bij hebben. Het pleidooi van Marijnissen om de grenzen, nadat ze net een jaar open zijn, weer te sluiten voor Polen en Roemenen. Dat slaat werkelijk alles. Ik deel zijn zorg over kwetsbare wijken. Ik begrijp dat hij wil opkomen voor bewoners die overlast hebben van nieuwe buitenlanders, die soms met te veel te klein behuist zijn. Ik heb die zorg ook. Ik wil niet dat mensen zich slachtoffer voelen van onze open economie. Dat hij het probleem 'benoemt', zoals dat heet, dat vind ik goed.

Dat hier wat moet gebeuren, dat ben ik met Marijnissen eens.

Maar daarna scheiden onze wegen. Absoluut. Poolse werknemers zijn hier vaak maar tijdelijk. 98% gaat weer terug. Op onze krappe arbeidsmarkt hebben we personeel uit nieuwe lidstaten hard nodig. We hebben in Europa afspraken gemaakt, over open grenzen en een open mind. Over een open economie, die er voor zorgt dat we alle kansen kunnen pakken. Spijtig dat Marijnissen dat niet wil, niet durft te verdedigen. Marijnissen weet dat zijn voorstel internationaal onhaalbaar is. "De bevolking wil het", zag ik Jan in de camera zeggen, met een big smile. Ja, de bevolking wil het... Waar hebben we dat meer gehoord? Marijnissen als de echo van Verdonk.

Een leider van de grootste oppositiepartij onwaardig. Met de onderbuik wordt de kloof gevoed. "Vertel, mijn volk, waar u heen wilt, want ik moet u leiden". Het adagium van populistten vandaag. Het is de volgende stap in de Verelendung van een politiek systeem, waaraan geen onderhoud wordt gepleegd. Tjeenk Willink heeft weer gesproken, maar hij blijft een roepende in de woestijn. De coalitie in parlement en kabinet houdt elkaar in een wurggreep. We zagen het bij Irak, het onderzoek dat er niet komt. Nog niet. Gerard zal Klaas

de Vries hier in de Eerste Kamer wel een handje mee helpen. We zien het nu weer. De afbraak van de parlementaire democratie. In de onsmakelijke controverse tussen kabinet en Wilders over het waarheidsgehalte van gespreksverslagen. Ik vertrouw het kabinet. Ik weiger te geloven in een bananenrepubliek te leven, waar ministers en hoge ambtenaren zich schuldig zouden maken aan valsheid in geschrifte. Maar veel mensen zijn er nog niet zo zeker van. Daarom wilde ik een onderzoek. 'Het waait wel weer over' zegt de coalitie. Een onverantwoord onverschillige reactie, hier spreekt de arrogantie van de macht, hier spreken politici, die het geen barst kan schelen, dat de bijl wordt gelegd aan de wortel van 160 jaar parlementaire democratie. U weet, wij staan altijd kritisch tegenover instituties, maar het IMF, de OESO, het CPB, Actal, de REA, maar ook de ombudsman, de Raad van State, het College Bescherming Persoonsgegevens, de Commissie Gelijke Behandeling, allemaal kwamen ze de laatste maanden met kritische analyses over de staat van onze economie en democratie. En al die analyses legt de coalitie naast zich neer. Zo ga je niet met gemotiveerde kritiek om. Ik neem het serieus.

Democraten,

Ook de ideologie van de gesloten samenleving duikt op, uit angst voor een wereldwijde open economie. Mensen zijn bang buiten de boot te vallen. En daar kan ik me iets bij voorstellen, want de globalisering kent op korte termijn niet alleen maar winnaars. En is moeilijk verkoopbaar aan de werknemers van Calvé en TNT, en van Philips in Weert. Uitstoot van banen, om beter te concurreren, maakt het vertrouwen van mensen er niet groter op. Wat goed is voor bedrijven is goed voor de werknemers; dat is nog steeds zo. Maar als je halverwege je loopbaan zonder werk komt, dan begrijp ik heel goed dat het in de beleving van mensen niet meer zo vanzelfsprekend is. Als we dit niet willen zien en alleen de zegeningen blijven tellen, dan verliezen we draagvlak onder mensen, die de schaduwzijde van de globalisering aan den lijve ondervinden. Toch moeten we blijven hervormen, juist daarom. We willen niet achterop raken, we willen vooruitgang. Mensen zijn niet tegen concurrentie. De angst en de weerzin zit hem in de onzekerheid dat je je baan verliest, dat je niet meer aan het werk komt. We staan nu voor een dubbele opgave. De arbeidsmarkt flexibeler maken, en ja, daarvoor ook de ontslagbescherming versoepelen. Dat is nodig om outsiders, allochtonen, jongeren, vrouwen aan een baan te helpen. Maar de 50-er, met zijn baan op de wip, moet ook kunnen blijven meedoen. Er is een reeks maatregelen te bedenken, waardoor niemand bang hoeft te zijn

blijvend aan de kant te staan. Korte, maar hogere werkloosheidsuitkeringen, omscholing, meer instrumenten om ondernemer te worden; van baanzekerheid naar werkzekerheid. De ideeën zijn er. Maar van de commissie Bakker zullen ze alleen niet komen, ben ik bang. De vluchtcommissie van het kabinet. Deze Bakker moet de smalle marges, de grenzen van het haalbare binnen een gespleten coalitie verkennen. Zeg maar tussen Hamer en aambeeld. Maar gelukkig hebben wij onze eigen commissie-Bakker. Het alternatief, dat zich niet laat dicteren door partijleiders. De richting heb ik aangegeven: investeer in menselijk kapitaal. Verder krijgt Bert van mij carte blanche, voor een revolutionair plan. Want nu wordt het menens, want er is perspectief nodig. Een gezamenlijk doel. Ieder verloren jaar is er één te veel. Niet alleen de jongeren hebben baat bij een hervormingsagenda. Outsiders zoals migranten hebben het meeste last van regels. Regels die insiders beschermen. In landen waar de uitkeringsduur lang is, en de ontslagbescherming hoog, is de werkloosheid onder migranten navenant hoog. Nederland heeft zo'n 1,1 miljoen niet-westerse migranten in de leeftijd van 15 tot 64 jaar. De helft heeft een baan, tegen tweederde van de autochtonen. Het moet ons toch lukken die arbeidsdeelname te verhogen. En als ons dat lukt dan dragen straks 200.000 mensen meer bij aan onze economische groei. In geld uitgedrukt: zo'n 3,5 miljard euro hoger Bruto Nationaal Product. We hoeven de porties niet kleiner te maken, De taart moet groter. Ondertussen loopt de inflatie op. Er dreigt een loon-prijsspiraal. Verhoging van de BTW is in die situatie riskant. Mevrouw Jongerius wil ervan af. Dat snap ik. Ik zeg tegen het kabinet: Wees creatief. Ga hierop in. In ruil voor loonmatiging en langer werken.

Democraten,

Bij de start heb ik gezegd: "wij staan naast dit kabinet". Ik heb het lang volgehouden. Maar stilstand in die gelederen heeft ons vanzelf vóór de troepen geplaatst. Van dit kabinet zal het niet meer komen. Zoals de Amerikaanse verkiezingsstrategen zeggen: ze hebben het momentum verloren. Hun agenda voor de toekomst is leeg. Samen leven, samen niks. Het initiatief zal van ons moeten komen. Wij zijn het alternatief. We doen het voor onze kinderen en kleinkinderen. Toekomstige generaties die geen stemrecht hebben. Wij geven ze die stem.

Congres,

Eigenlijk komt het hier op neer. Wij werken op dit moment langs drie lijnen. We vechten tegen extremisme en populisme. We zijn het

alternatief voor een moraliserend kabinet en we hebben onze eigen agenda. Een agenda van hervormen en innoveren. Wij hebben de ideeën, wij hebben de mensen. Voor ons onderwijs, dat faalt als emancipatievehikel en als drijver van innovatie, omdat het discrimineert naar sociale herkomst, laatbloeiërs kansen ontnemt, omdat ze op te jonge leeftijd moeten kiezen; omdat het 'stapelen' onmogelijk is gemaakt, en een tussenstap als de mavo er bijna niet meer is. Wij hebben onze agenda voor de leraren. De leraar zonder loopbaanperspectief en te weinig loon, ze lopen weg. Er dreigt een gapend tekort. Daar wordt nu iets aan gedaan. Het is een begin, niet te laat, wel te weinig. Ik daag Plasterk uit, maar eigenlijk de hele politiek: Stop met het krentmeesterschap. Het is tijd voor een breed gedragen aanvalsplan. Voor het onderwijs. Een investeringsagenda die coalitiebestand is. Met Rinnooy Kan en Dijsselbloem in de hand weten we nu toch wat we willen en wat we moeten doen. Hier kan Den Haag vertrouwen terugwinnen. Ik zet in op een politiek akkoord voor tien jaar, waarmee we 20 jaar schade herstellen. Wij hebben de ideeën, wij hebben de mensen. Voor de uitgewoonde woningmarkt, waar starters bot vangen. Hypotheekrenteaftrek mag geen H-woord meer zijn. Het gaat om betaalbare woningen. We zijn te afhankelijk van overheidssubsidies. Want dat is renteaftrek ook. Overdrachtsbelasting, het eigen woningforfait, de grondprijzen; waar is het lef voor een oplossing? Wij hebben de ideeën. Voor duurzame energievoorziening, die om gedurfde keuzes vraagt. Gedurfde keuzes. En dan bedoel ik niet of Dig Itha er bij VROM in moet of Jacqueline Cramer eruit. Maar er moet wel wat gebeuren! CO2-opslag, waterstof, zonne-energie of windparken in zee; waar kiezen we voor? Waar wil Nederland in Europees verband de beste in zijn? Geen jojo-beleid met subsidies; verplicht de sector waar nodig, maar geef de bedrijfstak vooral lange termijn zekerheid. Wij hebben de ideeën, wij hebben de mensen. Voor een zelfbewust Nederland in Europa, een Nederland dat zich realiseert dat Europa deel van ons kan worden, instrument van onze ambities. Zonder Europa geen oplossing voor het klimaatprobleem. Zonder Europa is terrorismebestrijding overgeleverd aan VS. Migratie, de euro, vredesmissies, Afrika, het Midden Oosten. Zonder Europa staan we alleen. Alleen met onze duur verworven vrijheden en grondrechten.

Congres,

Laurens Jan Brinkhorst heeft in zijn vierde oratie, zijn vierde tot nu toe, vorige week in Leiden, het licht in Europa voor ons weer aangedaan. Nu zijn we de klap van het referendum dan ook echt te boven. Met hem en Sophie ben ik ervan overtuigd dat onze

toekomst in Europa ligt. Je Europeaan voelen wil niet zeggen dat je geen Nederlander bent. Dat is het of-of-denken van een benauwd land. Het denken in termen van uitsluitend één loyaliteit, dat past alleen in het denkraam van voetbalsupporters. Onze geschiedenis laat zien dat de Nederlandse identiteit al eeuwen internationaal gericht is en niet statisch bovendien. Identiteit heeft te maken met wat we waren, met wat we zijn, maar vooral met wat we willen zijn.

Congres,

daarmee ben ik terug bij Trijntje Hoogsaeth. Trijntje hangt weer in een privé-kasteel in Wales. Nederland laat waarschijnlijk de laatste kans voorbij gaan om een doek van Rembrandt te verwerven voor het Nederlands publiek erfgoed. In alle stilte. Identiteit moet tegenwoordig gevangen worden in een canon, in een identiteitsmuseum in Arnhem. Terwijl het Rijksmuseum straks tien jaar dicht is. Over Haesje kon ik jullie niet veel vertellen. De vrouw van die koopman, ver na haar dood gescheiden van haar man, omdat hun portretten afzonderlijk verkocht zijn. Maar eigenwijze Trijn, die scheidde al tijdens haar leven. Veranderde van geloof, mocht de kerk niet meer in door haar scheiding. Weersprak de dominees en ging in haar eigen levensonderhoud voorzien. Er was in die tijd een rage rond parkietjes. Diezelfde dominees spraken er schande vanaf de kansel van. Maar zoals u kunt zien, had Trijntje daar lak aan: rond haar 50ste vond ze het tijd voor dit portret. Zelfbewust met parkiet: geheel naar de laatste mode. Trijntje Hoogsaeth zou nu zeker D66 stemmen. Als Nederland ingedut blijft, identiteitsdebatten vooral in de beschuldigende sfeer gevoerd worden. En enig historisch besef en internationale context ontbreken, dan heeft Trijn misschien ook helemaal geen zin om terug te komen. Trijntje Hoogsaeth wacht haar kans af.

Democraten,

Aan ons de taak om voor haar het zelfbewuste, vrijzinnige klimaat te creëren, die haar aankoop tot een vanzelfsprekendheid maakt.
